

Vesmír očami detí

Dňa 17. marca 2006 sa v budove HaP konalo vyhodnotenie okresného kola výtvarnej súťaže Vesmír očami detí. Vyhlasovateľom súťaže je Slovenská ústredná hviezdáreň v Hurbanove v spolupráci s ostatnými astronomickými zariadeniami na Slovensku.

Do súťaže sa zapojili žiaci MŠ, ZŠ a ZUŠ z okresu Prešov, Sabinov a Poprad s celkovým počtom prác 414 (16 MŠ, 22 ZŠ, 4 ZUŠ). Porota v zložení - PhDr.E.Vološčuková, Mgr. M. Klučárová a PaedDr.P. Mastiľak, konštatovala veľmi dobrú úroveň prezentovaných diel. Najlepšie ocenené a ďalšie ocenené práce postúpili do celoslovenského kola v Hurbanove, ktoré sa konalo 11.4.2006 za účasti aj nášho vyslaného porotcu *V súčasnosti ich môžete vidieť na našej webovej stránke (www.astropresov.sk) v podobe virtuálnej výstavy. Časť ostatných prác tvorí výstavku v expozícii planetária.*

Chceme sa poďakovať všetkým - deťom MŠ, žiakom ZŠ, ich učiteľom aj porotcom - tým, ktorí svojou snahou a svojou prácou pomohli HaP pri realizácii XXI. ročníka výtvarnej súťaže „Vesmír očami detí“. Dúfame, že nám svoju priazeň zachovajú aj v budúcnosti.

Viliam Kolivoška

Moje prvé pozorovanie - práce účastníkov

V dňoch 24.-26.3.2006 sa uskutočnila 2.aktivita europrojektu „Postavíme mosty z hviezd“ v priestoroch Hviezdárne a planetária v Prešove. Aktivitu sa zúčastnili deti základných škôl vo veku 13 – 15 rokov, ktorí reprezentovali Hviezdáreň a planetárium Prešov, Vihorlatskú hviezdáreň Humenné a Beskidzki Klub Astronomiczny „Polaris“ Sopotnia Wielka, Poľsko. Účastníci sa mali možnosť v rámci trojdňového sústreduenia vzdelávať v astronómii, a to formou prednášok, praktických pozorovaní a tiež absolvovali exkurziu do unikátneho Technického múzea v Solivare pri Prešove.

Jednou z úloh pre všetky deti bolo napísať krátky „článček do časopisu“, v ktorom mali vyjadriť svoje dojmy z pobytu na sústreduení. Ako sa im to podarilo posúďte sami, vyberáme z tvorby „mladých žurnalistov-astronómov“.

Renáta Kolivošková

The descent of man

Človek je tvor spoločenský, ktorý sa už odjakživa snaží dokonale spoznať svet, v ktorom žije. Už od dávnych vekov sa ľudia dívali na oblohu a zamýšľali sa nad pôvodom všetkého, čo bolo záujmom bádateľa, túžiaceho po skutočnom poznaní. A tak sa ľudia, ktorí pozorovali nočnú oblohu, začali nazývať astronómovia a ich vedou bola astronómia. Tá si ešte aj dnes svojim čarom priťahuje k sebe zvedavcov, z ktorých sa možno postupom času stanú aj odborníci. Ako je zrejme už jasné, prítiahla aj nás a tak sme sa všetci zišli, aby sme sa o nej veľa dozvedeli. V prípade skúsenejších oprášili staré vedomosti.

Celý tento krásny proces sa začal tým, že sme sa my /teda krúžkari z Prešova, Humenného a Poľska/ strelili v určenom čase v Prešovskom planetáriu, kde nás srdečne prijali a začali školiť v spomínanom remesle. Prednášky v prvú popoludnie boli nielen

unavujúce a obsiahle ale aj zaujímavé. Hneď po večeri sme si ľi získané vedomosti overiť pozorovaním nočnej oblohy a vypracovaním zadaných úloh. Mohli by sme povedať, že noc je ako tajomná dáma v čiernom, ktorá síce mlčí, no zároveň nám rozpráva tisíce príbehov prostredníctvom hviezd. Tentoraz sa však rozhodla, že nám neodhalí svoje tajomstvá a prikryla sa plášt'om oblačnosti, cez ktorú neprenikli naše zraky. A tak nám po čase neostalo nič iné, len pozbierať si svoje pozorovacie pomôcky a presunúť sa do planetária, kde sme poctivo vykonali jeden veľký „podvod“. Premietli sme pozorovanú oblohu na strop kupoly a zadané úlohy sme vypracovali v teple a posediačky za pomoci červených bateriek. Napriek tomu nám to trvalo pomerne dosť dlho a po zapísaní výsledkov našich pozorovaní sme sa autobusom presunuli do ubytovne, kde nás už čakali uslané posteľe. No nie každému sa už chcelo spať a tak rôzni ľudia vyvíjali rôznorodé aktivity, o ktorých nič bližšie neviem, keďže som bola na smrť unavená a zaspala som ako mávnutím čarovného prútika.

Ráno som sa zobudila neobvykle skoro a začala premýšľať, čo nové priniesie tento deň. A prekvapenie na seba nenechalo dlho čakať. Mali sme pozorovať Slnko, zakresliť jeho činnosť a vypočítať relatívne číslo. No náhoda, Slnko a bohovia nám opäť nepriali a Slnko bolo také čisté, že nebolo čo zakresľovať. No neboli by ľudia ľuďmi, keby si v takejto situácii nevedeli pomôcť. A tak sme počítačom simulovali Slnko a trápili sa nad novou úlohou. To sme nakoniec tiež zvládli a išli sme sa naobedovať. Popoludní sme boli všetci príjemne unavení z práce, tak aj program bol voľnejší. Nakoniec som sa dočkala aj dlho očakávanej prednášky o súhvezdiach a mytológii.

Ešte toho máme veľa pred sebou, ale už teraz sme bohatší o nové poznatky a skúsenosti. Spoznali sme ľudí, s ktorými nás spojil náš spoločný záujem o astronómiu. Myslím, že je na mieste, aby sme sa týmto spôsobom poďakovali všetkým, čo nám to umožnili a dúfajme, že sa už čoskoro opäť stretne.

Dominika Mandžáková, Vihorlatská hviezdáreň Humenné

Tento projekt je spolufinancovaný Európskymi spoločenstvami.

Čo vieš o hviezdach? – okresné kolo

V dňoch 21., 22. a 23.3.2006 sa v HaP v Prešove uskutočnilo okresné kolo 16. ročníka celoštátnej vedomostnej súťaže ČVOH v troch vekových kategóriách. Na súťaži sa zúčastnilo 71 súťažiacich z 21 škôl okresu Prešov a Sabinov. Na prvých troch miestach sa v jednotlivých kategóriách umiestnili:

I. kategória (žiaci 4.-6. ročníka ZŠ, 18 súťažiacich)

1. František Kostrab CZŠ sv. Michala, Kendice
2. Matej Dzurov ZŠ Bajkalská, Prešov
3. Juraj Lupač G a ZŠ sv. Mikuláša, Prešov

II. kategória (žiaci 7.-9. ročníka ZŠ, 26 súťažiacich)

1. Jakub Lupač G a ZŠ sv. Mikuláša, Prešov
2. Viktória Krajňáková Gymnázium Lipany
3. Dominik Imrich ZŠ Kapušany

III. kategória (študenti SŠ a gymnázií, 27 súťažiacich)

1. Michal Hamara Gymnázium Konštantínova 2, Prešov
2. Vincent Gurbal Gymnázium Lipany
3. Štefan Baran SPŠ - elektrotechnická, Prešov

Výsledky krajského kola, ktoré prebiehalo v dňoch 25., 26. a 27. apríla 2006 v priestoroch HaP v Prešove, budú uverejnené v nasledujúcom čísle informátora. Celoštátne kolo sa bude konať v dňoch 7. a 8. júna 2006 v Slovenskej ústrednej hviezdárni v Hurbanove.

Výber z Astronomických cirkulárov Slovenskej astronomickej spoločnosti pri SAV

Návrat kométy. Tento rok sa k nám vracia veľmi zaujímavá kométa – **73/Schwassmann-Wachmann**. Výnimočná by mala byť predovšetkým tým, že k Zemi sa priblíži 12. mája 2006 na 0,0787 AU, t.j. 11,5 milióna km. Príde dokonca bližšie, než kométa C/1996 B2 (Haykutake) na jar 1996. Znamená to, že by sme mali byť svedkami najbližšieho preletu kométy k našej planéte za celý život. Táto kométa sa vyznačuje štiepením svojho kometárneho jadra. Zrejme najzaujímavejší bol jej návrat v roku 1995, kedy sa najskôr výrazne zjasnila a o niekoľko mesiacov boli zaznamenané jej tri jadrá - fragmenty. Tieto fragmenty boli pozorované až do roku 1996 a potom niektoré z nich opäť v rokoch 2000 a 2001. V roku 2006 máme výnimočnú šancu uvidieť známe fragmenty jadra a ďalšiu novú fragmentáciu. V prvej polovici marca bolo známych 7 fragmentov jej jadra, koncom marca už 13 fragmentov. Začiatkom apríla bolo detekovaných ďalších 5 fragmentov. Podľa hlásení z konca apríla počet fragmentov kométy stále narastá. Pozorovania odhalili takmer 40 fragmentov a dokonca pokračuje štiepenie samotných fragmentov. Predpokladá sa, že fragmenty s označením B, C (objavené v roku 1995) a G (objavený v roku 2006) sa zjasnia na úroveň, aby mohli byť pozorovateľné aj strednými amatérskymi ďalekohľadmi. Ale garantovať to nie je možné kvôli dynamickému správaniu sa komplexu kométy a zmenám jasnosti z noci na noc.

Koncom apríla bola kométa pozorovateľná v Herkulovi, kde sa 1. mája len na dva stupne stretla so známou guľovou hviezdokopou M 13 . O 5 dní sa presunie do Lýry, kedy sa zároveň veľmi rýchlo približuje k Zemi. 10. mája je výborná príležitosť na jej fotografovanie, bude na okraji Mliečnej cesty. 12. mája preletí Lištičkou a bude najbližšie k Zemi . Potom jej jasnosť bude pozvoľna klesať, kométa prejde Pegasom a Rybami (do 20. mája) a jej účinkovanie na nočnej oblohe skončí.

Nasa oživila projekt Dawn na skúmanie asteroidov. Cieľom projektu je vyslať sondu na preskúmanie dvoch najväčších asteroidov slnečnej sústavy - Ceres a Vesta, ktoré obiehajú okolo Slnka medzi dráhami Marsu a Jupitera. Príprava misie Dawn začala v decembri 2001 a jej uskutočnenie bolo naplánované na jún 2006, neskôr preložené na júl 2007. Pre finančné i technické problémy bola misia 2.marca 2006 zrušená a následne o štyri týždne opäť obnovená. Bližšie informácie na:

www.ta3.sk/sas/publications/cirkularMPH

Príprava: RNDr. Danica Jančušková